

Patrice Chopard: *Ib Nørholm. Tradition in his music and thinking. An analysis of the 9th symphony*. Oversat fra tysk af Geoffrey Thomason. Edition Kontrapunkt, København 1999. 82 s. + 10 s. nodebilag, ISBN 87-90534-02-0, kr. 250.

Patrice Chopard's afhandling om Ib Nørholms musik og musiktænkning er så vidt vides den første tyske (udenlandske?) dissertation, der er skrevet om Nørholm og den første videnskabelige afhandling om komponisten udgivet på et udenlandsk sprog. Som sådan må den hilses velkommen. Der har været en tendens til, at Carl Nielsen, Vagn Holmboe og Per Nørgård har tegnet det 20. århundredes danske musik i den internationale musikvidenskabelige litteratur, og uden at forklejne disse komponisters betydning kan man roligt kalde denne tendens indsnævrende. Imidlertid kan man vanskeligt bebrejde udenlandske musikforskere denne tendens. Den skyldes først og fremmest, at de skriftlige kilder til dansk musikhistorie i alt overvejende grad kun foreligger på dansk; og så længe der ikke findes f.eks. en antologi af kildeskrifter til dansk musikhistorie i engelsk oversættelse, vil den internationale musikforskningens interesse for dansk musik nødvendigvis være centreret om de komponister, som i forvejen er beskrevet på hovedsprogene.

Når Patrice Chopard bryder med denne generelle tendens, skyldes det at han – efter at være uddannet som guitarist fra konservatoriet i Zürich – studerede komposition på Det Kongelige Danske Musikkonservatorium, hvor han stiftede bekendtskab med det danske sprog og med Ib Nørholm som kompositions lærer. Det er altså en danskkyndig forfatter, der skriver Ib Nørholms musik ind i den tyske akademiske tradition, og afhandlingen viser, at han ikke blot kan dansk til husbehov, men også forstår dets finere nuancer og kan vurdere den ofte selvmodsigende brug af begreber som ny-enkelhed, (stil-)pluralisme, tradition og modernisme, der som bekendt også volder de indfødte vanskeligheder. Det er kun sjældent, at man (hvor danske ord vedføjes i parentes) finder trykfejl eller grammatiske brølere, som kunne og burde have været fanget i den redaktionelle proces.

Afhandlingen bygger på et imponerende kildestudium, der omfatter artikler af og interviews med Ib Nørholm (14 i alt); partiturer til 26 af Nørholms værker mellem klavertrioen opus 22 (1959) og symfoni nr. 9 opus 116 (1992);

og ikke mindst en righoldig sekundær litteratur omfattende 178 titler, hvoraf ca. en tredjedel er på dansk. Den er bygget op på klassisk manér og begynder med en diskussion af begrebet tradition med særligt henblik på den danske Carl Nielsen-tradition, der sættes i relation til traditionsbegrebet i tysk musikforskning, som det er blevet analyseret af bl.a. Zofia Lissa, H.H. Eggebrecht, Carl Dahlhaus og Rudolf Stephan, og som det anvendes af Hermann Danuser i *Neues Handbuch der Musikwissenschaft* bd. 7. Ikke overraskende fører dette til den erkendelse, at ordet tradition ikke rigtigt lader sig anvende i tysk videnskabelig sammenhæng om Carl Nielsen-traditionen, der i stedet benævnes post-Nielsen-modernisme og karakteriseres som en moderat, klassicistisk præget modernisme i Danusers forstand. I konsekvens heraf bruges titlens betegnelse tradition (i Nørholms musik og tænkning) ikke i afhandlingen, men erstattes af (det engelske) *reversion* (tilbagevendende, hjemfald) som fællesbetegnelse for de forskellige former for indarbejdelse af ældre musikalske stiltræk og/eller udtryksformer, der forekommer i Nørholms værker.

Efter den indledende begrebsdiskussion og en karakterisering af post-Nielsen-modernismen og bruddet med denne omkring 1960 består afhandlingens hoveddel (kapitlerne 4-6, s. 22-72) af en diskussion af begrebet *reversion* i forhold til begreberne ny-enkelhed og pluralisme (kap. 4), en undersøgelse af *reversion* som led i den stilsyntese, der konstateres i Nørholms værk fra omkring 1980 (kap. 5) og en analyse af stiltræk, som peger mod en *reversion* contra modernistiske stiltræk i symfoni nr. 9 (kap. 6). Alt opstillet meget opgaveagtigt og undervejs forsynet med omhyggelige redegørelser for delmål og delkonklusioner, der gør afhandlingen rig på gentagelser og en anelse omstændelig at læse. Igen savner man en redaktionel hånd i forbindelse med udgivelsen på engelsk. Men når det er sagt, skal det understreges, at det akademiske skoleridt fører til begrebsafklaring og til en præcis og velargumenteret redegørelse for Ib Nørholms musikalske positioner og deres indbyrdes forhold i de 25 år mellem 1965 og 1990, der udgør rammerne om afhandlingens hoveddel. Den modsigelsesfyldte anvendelse af begrebet ny-enkelhed i dansk musikkritik belyses og Ib Nørholms betydning for begrebsdannelsen i anden halvdel af 1960'erne klargøres, hvorpå udviklingen i Nørholms musiktænkning frem mod den æstetik,

der ligger til grund för de senere värkers syntese af modernistiske og (med förlov:) traditionelle stilträck, trækkes op.

Det er i denne förbindelse interessant, at afhandlingens oprindelige mål, som fastholdes i titlen – at demonstrere traditionselementerne i Nørholms musik og tänkning gennem en analyse af symfoni nr. 9 –, glider i baggrunden til fordel för en påvisning af de modernistiske träck, der gennemsyres også Ib Nørholms mere klassicistiske väcker som symfoni nr. 9. Det virker som om Patrice Chopard undervejs i sin afhandling bliver klar over den vægt, hvormed det modernistiske gennembrud omkring 1960 indgår i også den modne Ib Nørholms ästetik og kompositionsteknik, uden at han helt tager konsekvensen deraf i sin afhandling og i valget af de väcker, han fremdrager i sin skildring af komponistens udvikling fra pluralismen i operaen *Invitation til skafjottet* (1965, uropf. 1967) og enkelheden i *Strofer og Marker* (1965) frem mod syntesen i symfoni nr. 9. En inddragelse af det centrale kammermusikværk *Essay prismatique* opus 77 (1979) og en grundigere beskäftigelse med symfoni nr. 7 *Ecliptiske instinkter* opus 88 (1982) ville have nuanceret det billede, som han tegner på grundlag af især symfonierne og korværket *Americana* opus 89 (1983) og måske fört til en revision af afhandlingens titel.

Men det er ikke noget skævt billede, Patrice Chopard giver af Ib Nørholms udvikling fra de förste studieårs försög i Carl Niensens ånd over det Darmstadt- og Fluxusinspirerede brud med den hjemlige tradition, pluralisme og ny-enkelt-hed og frem til de modne års stilsyntese. Det giver den internationale musikvidenskabelige beskäftigelse med ny dansk musik en ekstra dimension, som er påkrævet og velkommen. Og det giver et vink om, hvordan vor egen musik kan blive til inspiration för udenlandske forskere og indgå i den internationale videnskabelige reception af den ny musik, hvis sprogarrieren nedbrydes.

Jens Brincker

Peter Vuust: *Polyrytmik og -metrik i moderne jazz. En studie af Miles Davis' kvintet fra 1960erne*. Det jyske Musikkonservatorium, [Århus] 2000. 195 s., ill., noder, ISBN 87-986578-4-4, kr. 145.

Att trumpetaren Miles Davis har en självskrivnen plats i jazzhistorien bör vid det här laget stå höljt bortom allt tvivel. Om inte annat återspeglas detta i det stora intresse som olika jazzforskare och jazzskribenter runtom i världen återkommande ger uttryck för genom sina beskrivningar och analyser av Davis' musikaliska verksamhet, produktion och ensembleledarskap i diverse sammanhang (se t.ex. Jazz-Institut Darmstadts nya webbaserade bibliografi över Miles Davis på www.stadt.darmstadt.de/kultur/musik/jazz/jazzindex.htm). Lite förvånande är det dock att en av de mest uppskattade, banbrytande och inflytelserika konstellationer som Davis ledde på 1960-talet (*The Miles Davis Quintet*) först i slutet på 1990-talet röner monografiskt huvudintresse (se T. Coolman: *The Miles Davis Quintet of the Mid-1960s: Synthesis of Improvisational and Compositional Elements*. Diss. Purchase University, New York 1997).

I syfte att bli försök råda bot på ovan nämnda bristfälliga uppmärksamhet har den danske musikern, kompositören och matematikern Peter Vuust därför skrivit boken *Polyrytmik og -metrik i moderne jazz. En studie af Miles Davis' kvintet fra 1960erne*. Monografien är författad inom ramarna för ett musikvetenskapligt projekt som finansierats av Kulturministeriets Forskningsråd och som varit förlagt till Det jyske Musikkonservatorium. Förutom att studera denna kvintett i kraft av dess stilbildande och jazzhistoriska betydelse under åren 1963-68 söker Vuust även att använda sig av ett urval av kvintettens live- och konsertinspelningar som instrument för att med företrädesvis semiotisk tankedräkt påvisa förekomsten av och illustrera polyrytmiska och polymetriska företeelser som generella fenomen i s.k. 'rytmisk musik' (t.ex. modern jazz).

Nu hör det till saken att tonvikten visar sig ligga på studiet av polyrytmiska företeelser. Redan i inledningens första rad (s. 9) konstateras nämligen att, om inget annat sägs, någon distinktion mellan polyrytmik och polymetrik inte görs i boken, och att polymetrik följaktligen betraktas som synonym företeelse till polyrytmik. Givet denna föresats kanske valet av huvudrubrik, med ovanstående begreppspar, är mindre väl överlagt.